

Uitgebreide samenvatting van CPB Discussion Paper 160

Private wealth and planned early retirement A panel data analysis for the Netherlands, 1994-2009

Huizenprijzen en de waarde van financiële producten (aandelen en fondsen) zijn sinds de uitbraak van de crisis gedaald. In de periode van 15 september 2008 tot 31 december 2008 verloor de AEX-index ruim de helft van zijn waarde. In 2009 en begin 2010 herstelden de aandelenkoersen zich enigszins, al bevindt de AEX zich nog ver beneden het niveau van vóór de crisis. Ongeveer een derde van de Nederlandse huishoudens bezit aandelen, direct of via een fonds. Al deze huishoudens hebben dus met een daling van hun financiële vermogen te maken gehad. Huizenprijzen liggen nu ruim een jaar lang ongeveer 5 procent onder het gemiddelde niveau van 2008. Ongeveer de helft van de Nederlandse huishoudens is huiseigenaar en wordt hierdoor geraakt. De gemiddelde verkoopprijs van een woning was in 2008 ongeveer 250.000 euro. Huiseigenaren verliezen hierdoor gemiddeld 12.500 euro aan vermogen in hun eigen woning.

Heeft deze vermogensdaling invloed gehad op de pensioenplannen van Nederlanders? Zullen zij langer doorwerken om voldoende inkomen te hebben tijdens hun pensioen? In de literatuur is langzamerhand consensus ontstaan dat het effect van een verandering in het vermogen op de pensioenleeftijd klein is. Het is echter moeilijk om dit verband te bestuderen, omdat mensen die een voorkeur hebben voor vervroegd pensioen, hiervoor ook kunnen sparen. In dat geval gaat weliswaar het vermogen omhoog en de pensioenleeftijd omlaag, maar is er geen causaal verband.

Heeft een verandering van het vermogen daadwerkelijk invloed op de pensioenleeftijd of sparen mensen voor een vervroegd pensioen? Twee recente studies in Nederland proberen dit te achterhalen. Bloemen (2010) onderzoekt de relatie tussen vermogen en pensioenleeftijd waarbij hij rekening houdt met de voorkeuren van mensen. De kans dat werknemers voor hun 65ste stoppen met werken stijgt met 4% als zij een meevaller hebben van één jaarsalaris. Denk bijvoorbeeld aan het winnen van 30.000 euro in de loterij, een onverwachte erfenis of een onverwachte winst op de beurs. Onze studie bevat een analyse van de pensioenplannen van werknemers, in plaats van de daadwerkelijke uittredleeftijd.

Uit onze studie blijkt dat werknemers ongeveer negen weken langer zullen doorwerken bij een tegenvaller van één jaarsalaris. Een daling van de waarde van de eigen woning blijkt geen effect te hebben op de geplande pensioenleeftijd. Volgens deze studies zijn de vermogenseffecten dus gering. Betekent dit dat een daling van het vermogen überhaupt geen consequenties heeft voor onze pensioenplannen? Dat is niet het geval. Jongeren verwachten bijvoorbeeld later uit te treden dan ouderen. Uit de studie blijkt dat dit het gevolg is van recente pensioenhervormingen. Met name de invoering van de wet Vut-Prepensioen en Levensloop op 1 januari 2006 blijkt een groot effect te hebben op de geplande pensioenleeftijd. Door deze wetwijziging daalt het gemiddelde pensioenvermogen met ongeveer 5% (dit komt gemiddeld neer op één jaarsalaris) voor een specifiek cohort dat na 1950 is geboren. Degenen die geraakt zijn door de hervorming, zijn van plan om gemiddeld zes maanden langer door te werken. Vermogensmutaties hebben dus wel degelijk enig effect.